

УДК 657: 336.7

Зеленко С. В. к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

<https://orcid.org/0000-0001-6074-1749>

zelenkos82@gmail.com

Serhii Zelenko, PhD in Economics, Associate Professor

Lutsk National Technical University

<https://orcid.org/0000-0001-6074-1749>

zelenkos82@gmail.com

Зеленко О. М., к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

<https://orcid.org/0000-0002-9004-0203>

oksana_zelenko@ukr.net

Oksana Zelenko, PhD in Economics, Associate Professor

Lutsk National Technical University

<https://orcid.org/0000-0002-9004-0203>

oksana_zelenko@ukr.net

ІДЕНТИФІКАЦІЯ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ЯК ОБ'ЄКТА ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ

У статті розглядається проблема стратегічного розвитку підприємств в контексті їхньої здатності інвестувати в різноманітні сфери, такі як матеріально-технічна база, засоби виробництва, технологічні рішення та комунікаційні технології. Зазначено, що капітальні інвестиції грають ключову роль у розвитку підприємств, а їх структура визначається видами економічної діяльності.

Підтверджено необхідність детального планування, оцінки ризиків та вивчення питань обліку і контролю капітальних інвестицій для ефективного управління розвитком підприємств.

Висвітлено актуальні наукові дискусії щодо визначення сутності капітальних інвестицій, систематизовано їх класифікацію для потреб організації бухгалтерського обліку. Уточнено підхід до визначення незавершених капітальних інвестицій в обліку. Проаналізовано підходи до класифікації капітальних інвестицій які вказують на важливість розуміння завершеності інвестицій за результативною ознакою. Доведено необхідність врахування ризиків на етапі підготовчої роботи перед прийняттям рішення щодо капітального інвестування.

Ключові слова: капітальні інвестиції, організація обліку, капіталовкладення, інвестиції, необоротні активи.

IDENTIFICATION OF CAPITAL INVESTMENTS AS AN OBJECT OF THE ACCOUNTING ORGANIZATION

The article examines the problem of strategic development of enterprises in the context of their ability to invest in various areas, such as material and technical base, means of production, technological solutions and communication technologies. It is noted that capital investments play a key role in the development of enterprises, and their structure is determined by the types of economic activity.

The need for detailed planning, risk assessment and study of accounting and control of capital investments for effective management of enterprise development is confirmed.

Current scientific discussions on the definition of the essence of capital investments are highlighted, their classification is systematized for the needs of the accounting organization. The approach to determining unfinished capital investments in accounting has been clarified. Approaches to the classification of capital investments have been analyzed, which indicate the importance of understanding the completion of investments based on a productive feature. The need to consider risks at the stage of preparatory work before making a decision on capital investment is proven.

Key words: capital investments, organization of accounting, capital investment, investments, non-current assets.

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Стратегічний розвиток сучасного підприємства прямо залежить від його можливості інвестування в матеріально-технічну базу, засоби виробництва, технологічні рішення в сфері виробництва, комунікаційні технології тощо. Кожна галузь економіки та види економічної діяльності характеризується варіативністю частки необоротних активів в структурі майна підприємства, а отже і потребою в капітальних інвестиціях.

Станом на 2020 рік вартість капітальних інвестицій становила 623 978 935 тис. грн. Структура інвестицій виглядає таким чином – найбільша частка належить промисловості – 40,74 %; постачанню електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря – 12,12 %; будівництву – 10 %; сільському, лісовому та рибному господарствам належить – 9,48 %; оптовій та роздрібній

торгівлі належить – 7,08 %, решті галузей економіки в структурі капітальних інвестицій належить сукупна частка – 20,58 % [1].

Інвестиції у довгострокові активи потребують детального планування та оцінки всіх ризиків від моменту прийняття рішення про їх здійснення до прийняття їх в експлуатацію. Все це обумовлює необхідність детального вивчення питання організації обліку та контролю капітальних інвестицій, як інструмента ефективного управління розвитком підприємств.

Аналіз останніх досліджень. Для чіткого розуміння особливостей процесу організації обліку та контролю необхідно дослідити економічний зміст поняття капітальних інвестицій для коректної ідентифікації об'єкта.

Поняття «капітальні інвестиції» визначено у ЗУ «Про інвестиційну діяльність», за яким це інвестиції, що спрямовуються на створення (придбання), реконструкцію, технічне переоснащення основних засобів, очікуваний строк корисної експлуатації яких перевищує один рік. За ПКУ – це господарські операції, які передбачають придбання будинків, споруд, інших об'єктів нерухомої власності, інших основних засобів і нематеріальних активів, що підлягають амортизації відповідно до норм ПКУ [3]. В НП(С)БО 7 «Основні засоби» під «капітальними інвестиціями» розуміються витрати на будівництво, реконструкцію, модернізацію (інші поліпшення, що збільшують первісну (переоцінену) вартість), виготовлення, придбання об'єктів матеріальних необоротних активів (у тому числі необоротних матеріальних активів, призначених для заміни діючих, і устаткування для монтажу), що здійснюються підприємством. В МСБО 7 «капітальних інвестицій» не передбачено, але існує поняття «інвестиційної діяльності» – придбання і продаж довгострокових активів, а також інших інвестицій, які не є еквівалентами грошових коштів.

Щодо наукових дискусій відносно визначення сутності «капітальних інвестицій», то їх ведуть такі науковці як: Гавриловський О., А. Гуменюк, Я. Ізмайлов, Д. Крупка, П. Кузьмович, Т. Остапчук, С. Семенова, О. Ярмолюк та інші.

Цілі статті. Аналіз поняття «капітальні інвестиції» у контексті різних законодавчих актів, включаючи ЗУ «Про інвестиційну діяльність», ПКУ, НП(С)БО 7 та МСБО 7, адже визначення суті цього поняття дозволить коректно ідентифікувати об'єкти капітального інвестування. Дослідження сучасних наукових поглядів на визначення «капітальних інвестицій» через роботи вчених. Розкриття різноманітних підходів до розуміння цього поняття. Дослідження структури капітальних інвестицій за галузями економіки. Визначення ключових секторів, які залучають найбільше інвестицій, та їхнього впливу на розвиток підприємств.

Аналіз поняття «незавершені капітальні інвестиції» в контексті НП(С)БО 7, визначення їх та важливості врахування ризиків на етапі підготовчої роботи перед прийняттям рішення про капітальне інвестування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Визначення сутності поняття дозволяє окреслити коло об'єктів капітального інвестування, як результату капіталовкладень в необоротні активи. Відповідно до нормативно-правових актів капітальні інвестиції здійснюють в основні засоби, нематеріальні активи, інші необоротні активи їх ремонт, модернізацію, дообладнання та вдосконалення, в довгострокові біологічні активи. Однак, на практиці не завжди вдається досягнути бажаного результату, а особливо в процесі реалізації складних проектів. Капітальні інвестиції, які не перетворилися у необоротний актив в ході одного звітного періоду вважаються незавершеними, а отже виникає ще один об'єкт обліку – незавершені капітальні інвестиції.

Незавершені капітальні інвестиції відповідно до НП(С)БО 7 це витрати на будівництво, реконструкцію, модернізацію (інші поліпшення, що збільшують первісну (переоцінену) вартість), виготовлення, придбання об'єктів матеріальних необоротних активів (у тому числі необоротних матеріальних активів, призначених для заміни діючих, і устаткування для монтажу), введення яких в експлуатацію на дату балансу не відбулося (Основні засоби: Положення бухгалтерського обліку, 2020).

Врахування ризиків подальшого не завершення капітальних інвестицій слід вважати одним із основних елементів на етапі підготовчої роботи ще до початку прийняття рішення про капітальне інвестування.

Завершеністю капітальних інвестицій вважається їх трансформація у необоротний актив, однак часові рамки створення активу у випадках будівництва або його створення господарським способом залишаються досить «розмитими». Тому для визначення завершеності капітальних інвестицій застосовують результативний підхід. За яким завершеність визначається досягненням очікуваного результату.

Розмежування капітальних інвестицій на завершені та незавершені можна вважати класифікацією за результативною ознакою, але теоретичні дослідження значно ширше класифікують вкладення в необоротні активи.

Відзначимо глибоке дослідження класифікаційних підходів до капітальних інвестицій в дисертації Снеткової А.В. (Снеткова А.В., 2020) в розрізі історії розвитку економічної науки. Систематизувавши економічні теорії за часом, вона визначила місце капітальних інвестицій в кожній з них та виділила класифікаційні ознаки капітальних інвестицій. А за змістом – розподілила на інвестиційні та інноваційні теорії.

Авторський підхід до класифікації капітальних інвестицій представлено в Таблиці 1.

Таблиця 1

Авторська систематизація класифікаційних підходів капітальних інвестицій

Класифікаційна група	Класифікаційна ознака	Сфера застосування
За ступенем завершеності (результатом)	завершені	Визначення досягнутого результату за певний період для обліку та контролю
	незавершені	
За об'єктами інвестування	земля; інвестиційна та операційна нерухомість; споруди; машини та обладнання; транспортні засоби; інструменти, прилади, інвентар; тварини, багаторічні насадження, лісові масиви, незрілі біологічні	Для відображення інформації в на рахунках бухгалтерського обліку, складання звітності та ідентифікації цільового використання об'єкта капітальних інвестицій

	активи; інші матеріальні активи; нематеріальні активи; програмне забезпечення; права користування	
За термінами реалізації	короткострокові	Для визначення терміну фінансування та розподілу на етапи інвестування
	середньострокові	
	довгострокові	
За способом виконання робіт	підрядний	Для потреб управління підприємством, контролю досягнутих результатів
	господарський	
	змішані	
За напрямом використання	виробничі	Для формування фінансової звітності та управління
	невиробничі	
За типом відтворення	пов'язані з інтенсивним розвитком	Для стратегічного управління підприємством та оцінки ефективності капітальних інвестицій
	пов'язані з екстенсивним розвитком	
За формами відтворення основного капіталу	технологічне переозброєння	
	нове створення об'єкта	
	розширення та реконструкція	
За походженням	вітчизиняні	Для планування витрат на утримання об'єкта
	іноземні	
За джерелами фінансування	за рахунок власних коштів	Для забезпечення фінансової стабільності підприємства
	за рахунок позикових коштів	
За ступенем централізації	державні (за кошти державного і місцевих бюджетів, міністерств)	Для потреб контролю за використанням інвестицій
	децентралізовані (за кошти підприємств)	

*Систематизовано на основі джерел: [7-11].

Ця систематизація надає комплексний погляд на основні аспекти класифікації капітальних інвестицій та може служити основою для подальших досліджень та розвитку стратегій управління інвестиційним процесом на підприємствах.

Додаткові класифікаційні підходи до процесу інвестування запропонував Степаненко О.І. Він представив практичний досвід європейських та американських підприємств, які групують інвестиції залежно від їх мети:

1) вимушені інвестиції – здійснюються для захисту навколишнього середовища, підвищення надійності обладнання і покращення техніки безпеки виробництва;

2) інвестиції, що спрямовані на підтримання позицій підприємства на ринку, тобто збереження створеної репутації і завоювання нових ринків;

3) інвестиції для відновлення виробничих основних засобів для раціоналізації виробництва;

4) інвестиції на забезпечення зменшення витрат, збільшення продуктивності праці і рівня рентабельності продукції;

5) інвестиції, що спрямовані на збільшення доходів підприємства шляхом збільшення обсягів випуску продукції та виробничих потужностей;

6) ризиковані інвестиції – фінансові інвестиції в цінні папери, в розробку інноваційної продукції.

Перші чотири класифікаційні групи є, переважно, об'єктами внутрішніх інвестицій, а дві останні – зовнішніх (Степаненко О.І., 2020). Звісно, окремі класифікаційні групи (вимушені та ризиковані інвестиції) не представлені у табл.1. Це обумовлено тим, що представлений вище перелік варто розглядати як причини інвестування – для використання у внутрішньому управлінському середовищі. Наприклад, вимушені інвестиції – не можуть трактуватися однаково для підприємств сфери виробництва, послуг та ІТ-сфери.

Натомість, ми розглядаємо класифікацію капітальних інвестицій для різних користувачів інформації, що дає можливість співставити та порівняти класифіковані інвестиції різних суб'єктів господарювання.

Висновки. У результаті аналізу капітальних інвестицій та їх ролі у стратегічному розвитку підприємств можна зробити кілька ключових висновків. Перш за все, ефективний стратегічний розвиток сучасних підприємств безпосередньо пов'язаний із здійсненням капіталовкладень у матеріально-технічну базу, технологічні інновації, інші необоротні активи та комунікаційні технології.

Доведено важливість детального планування та оцінки ризиків при реалізації довгострокових інвестицій. Зазначено, що для досягнення успішних результатів необхідно ретельно

вивчити питання обліку та контролю капітальних інвестицій, роблячи їх ефективним інструментом управління розвитком підприємств.

Різноманітність визначень поняття «капітальні інвестиції» у законодавстві та стандартах, вказують на важливість узгодження термінів для забезпечення правильного обліку та взаєморозуміння між учасниками ринку. Незавершені капітальні інвестиції визнаються як важливий об'єкт управління ризиками, що аргументовано дослідженням.

Загалом, своїм дослідженням, ми хочемо відзначити необхідність комплексного розуміння та ефективного впровадження стратегій капітального інвестування для досягнення стабільного та сталого розвитку підприємств у сучасних умовах економіки.

Список бібліографічного опису:

1. Обсяг капітальних інвестицій за видами активів за окремими напрямками (2019). URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18.09.1991 р. № 1560-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>.
3. Податковий кодекс України: затверджено Наказом Президента України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
4. Основні засоби: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7: Наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92 (зі змінами та доповненнями) URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua/go/z0288-00>.
5. Міжнародні стандарти фінансової звітності. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-finansovoi-zvintnosti>.
6. Снеткова А.В. Облік та аудит інвестицій в необоротні активи підприємств: дис. к-та екон. наук : 08.06.04. Київ: КНУ ім. Тараса Шевченка, 2020. 292 с.
7. Подолячук О.А., Гудзенко Н.М. Капітальні інвестиції: нормативно-правове регулювання та облік. Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки та практики. 2021. № 2. С. 166-181.
8. Скрипник С.В. Капітальні інвестиції як джерело інформації облікового забезпечення процесу виробничого відтворення. Інфраструктура ринку. Вип. 37, 2019. С. 775-781.
9. Матвійчук О.А. (2008). Економічна сутність інвестицій та їх класифікація. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/197256643.pdf>

10. Степаненко О. І. Класифікація капітальних інвестицій для потреб бухгалтерського обліку. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/32620204.pdf>

11. Кравченко О. В., Овчарова Н. В., Бага А. В., Кравченко Д. О. Облік капітальних інвестицій та його вдосконалення. URL: https://visnyk.fem.sumdu.edu.ua/issues/1_2021/12.pdf

References

1. The volume of capital investments by types of assets in separate directions (2019). URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].

2. Law of Ukraine on investment activity № 1560-XII (1991, September 18). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text> [in Ukrainian].

3. Tax Code of Ukraine: approved by the Order of the President of Ukraine № 2755-VI (2010, December 02). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> [in Ukrainian].

4. *Fixed assets: Provisions (standard) of accounting 7* № 92 (2000, April 27). Ministerstvo finansiv Ukrainy. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua/go/z0288-00> [in Ukrainian].

5. *International financial reporting standards*. Ministerstva finansiv Ukrainy. URL: <https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-finansovoi-zvitnosti> [in Ukrainian].

6. Snetkova, A. (2020). *Accounting and audit of investments in non-current assets of enterprises*. Candidate's thesis. Kyiv: KNU named after Taras Shevchenko [in Ukrainian].

7. Podolianchuk, O.A., Hudzenko N.M. (2021). Capital investments: regulatory and legal regulation and accounting. *Ekonomika, finansy, menedzhment: aktualni pytannia nauky ta praktyky*, 2, 166-181 [in Ukrainian].

8. Skrypnyk, S.V. (2019). Capital investments as a source of accounting information for the production reproduction process. *Infrastruktura rynku*, 37, 775-781 [in Ukrainian].

9. Matviichuk, O.A. (2008). Economic essence of investments and their classification. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/197256643.pdf> [in Ukrainian].

10. Stepanenko, O. I. (2008). Classification of capital investments for accounting purposes. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/32620204.pdf> [in Ukrainian].

11. Kravchenko, O. V., Ovcharova, N. V., Baha, A. V. & Kravchenko, D. O (2021). Accounting of capital investments and its improvement. URL: https://visnyk.fem.sumdu.edu.ua/issues/1_2021/12.pdf [in Ukrainian].